

Foiaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

№ 2.

МАРЦІ, 12. ІАНУАРИХ.

1860.

МЕСАЦІДЛЪ

Днѣлцимеі Сале Приацхлѣі Домніторѣ
кѣтрѣ

ADUNAREA ELEVATIVĂ A MOLDOVEI

la deskiderea sesiiei anuale dn 6. Decembrie
1859 *).

(Днкеіере din Nr. тр.)

Indstrie, comerț și agricultură.

Кѣтѣра пѣмѣнтхлѣі есте, потѣ зиче, сінгѣра поа-
стрѣ индстrie ші сінгѣрхлѣ обіектѣ де comerț ла
поі. Прін зрмаре сѣптемѣ дндаторіці а фаворіза кѣтѣ
сѣ поте comerțхлѣ ші индстria дн днцѣлесхлѣ лорѣ
адевѣратѣ, ші маі кѣ самѣ сѣ днкѣрѣжѣмѣ агрі-
кѣтѣра.

Дн опініа гѣбернхлѣі меѣ, сервіцхлѣ челѣ маі
днсетнатѣ де фѣкѣтѣ ачесторѣ треі ратѣрі а актїві-
тѣціі оменешті, кареле пентрѣ актн сѣ конфнндѣ тоте
дн зна, есте де але пѣне сѣвтѣ рецімхлѣ лібертѣціі
челеі маі абсолѣте.

Нѣ днцѣлегѣ прін ачѣста ка еле сѣ нѣ фіе сѣ-
пѣсе регламентелорѣ де поліціе ші лецілорѣ, днсѣ
дакѣ пеамѣ арѣтатѣ днпѣшн де а днтревзінца прекѣтѣ
сѣ поте маі мѣлтѣ индстria прїватѣ, гѣсескѣ де кѣ-
віінцѣ ка гѣбернхлѣ сѣ интервіе кѣтѣ сѣ поте маі пѣ-
цінѣ дн трансакцііле партікѣларлорѣ.

Дн окїі поштрїі индстria прїватѣ тревѣе сѣ жоче
знѣ ролѣ темейнїкѣ дн консолідареа націоналітѣціі
постре. Дакѣ централїзареа гѣбернементалѣ араѣ
марї авантаже, са кѣпрінде тотѣ одатѣ ші марї де-
фекте.

Четѣдѣнїі депрїнїшн де а vede пе гѣбернѣ кѣшн
дрентхлѣ де ініціатївѣ днтрѣ тоте, сѣ овїчпѣскѣ прін

зрмаре а да тоте пе сокотеала статхлѣі ші а аштепта
тотхлѣ дела елѣ.

Гѣбернхлѣ меѣ прївеште ка о datorie de а ком-
вате асемїне плекаре ші де а ласа прекѣтѣ сѣ поате
пе локѣиторї ка сѣ се днцѣлегѣ, сѣ се кончертезе, сѣ
пѣіе ла знѣ локѣ сілінгеле, капїталхрїле ші інтелецінга
лорѣ спре а продѣче чева фолосїторѣ. Астфелѣ сѣ
десволтѣзѣ днтр'знѣ попорѣ че сѣ сімте ліберѣ де
сіне, ізвіреа де лѣкрѣ прін дорїнга де аш днхѣпѣтѣці
сѣрта ші демнїтатеа персоналѣ прін сімціреа рѣспн-
дереї.

Гѣбернхлѣ нѣшн ва ресерва декѣтѣ лѣкрѣрїле ла
каре нѣ ар пѣте ажнпѣе индстria прїватѣ, ші сѣ ва
грѣві десволтареа лорѣ. Елѣ креде кѣ ролхлѣ сѣлѣ дн-
трѣ ачѣста ва фї дндеплїнїтѣ, атѣпче кѣндѣ елѣ мѣр-
цінїндѣсѣ нѣмаї днтрѣ прївігерее че мѣлїціне сігѣрї-
татеа ші моралїтатеа трансакцілорѣ, ва фери индстria
де тоте пїедечеле каре пѣлѣ актн аѣ днкѣркатѣ пасѣ-
рїле сале

Ної нѣ admїtemѣ нїчї знѣ соїѣ де сістемѣ про-
тежїторѣ. Сѣ пе сокотїмѣ фериціці кѣ пе пѣмѣнтхлѣ
пострѣ нѣ ексїстѣ нїчї зна дн ачеле индстriaі артїфі-
ціале, че нѣ потѣ сѣ се цїе декѣтѣ прін пѣтереа зпорѣ
леціі спеціале. Сѣлѣ кѣзвїнтѣ де а протежа лѣкрѣлѣ на-
ціоналѣ, еле нѣ продѣкѣ адесеорї алтѣ ресхлѣтатѣ де-
кѣтѣ жїгнїреа інтереселорѣ націеї днтреці дн фолосхлѣ
а кѣціва партікѣларї. Статѣрїле каре пѣтїмескѣ де а-
чѣстѣ рапѣ, нѣ штїѣ кѣм сѣ се десѣре де іа, сѣ пе
ферицѣ дар де а кѣдеа дн асемїне грешелї ші де а
не креа асемїне грехтѣціі, ші де вомѣ admїте, де пїл-
дѣ, вѣмїле ші венїтѣрїле мѣнїціналїтѣцілорѣ сѣ ле аше-
зѣмѣ дн класа імпозѣрїлорѣ.

Тотѣ фелхлѣ де моноползѣрї ші де прївілецізѣрї
ворѣ фї проскрїсе, ші прін кїпхлѣ ачѣста вомѣ пѣтеа
днкѣраціа ші рѣсплѣтї дескоперїрїле фолосїторѣ прін
грѣветѣрї де інвенціе, де перфекціонаре саѣ де ім-

портаціе, фъръ а дмидека пичидекзм дивертатеа кон-
кзренціеі

Гъвернълъ вроеште дар дивертатеа индстриіоръ
ші десвогтареа лоръ фъръ днтревіндгареа де міжлоче
артіфіціале ші дн кѣтъ еле воръ шті а рѣспонде ла а-
девъртатеа пѳстре невоі. Елѣ пѣ ва вені дн ажто-
рълъ пичі знеіа, афаръ днсъ де дозъ кареле черъ кіаръ
дела днченстѣ марі жертѳе ші сѣнт де знѣ интересѣ
преа днсемпѣторъ пентрѣ дѣрѣ.

Ачесте сѣнт :

1) Индстриа фіерълѣ кѣтрѣ каре съ лѣгъ стѣдіа
вѣлоръ де фіеръ ші де кѣрвѣне де пѣмѣнтѣ, кѣчі о
дѣрѣ агріколъ пѣ пѳте фъръ еле, ші

2) днфіндгареа де ателіе пентрѣ констрѣреа ші
дресълъ машинелоръ агріколе атѣтъ де днтревіндгоче
днтр'о дѣрѣ ка а пѳстрѣ каре прекѣтъ де мѣлѣ е
мѣнось пре атѣтъ де пѣдінѣ е попоратѣ.

Кѣтрѣ агрікѣлѣтѣрѣ съ лѣгъ о кестіе фѳрте греа,
кестіа дѣраніоръ ші а пропріетѣціі. Штімѣ кѣ еа
преокѣпѣ тѳте спірітеле, кѣ тѣлѣврѣ ідеіле овштіеі, кѣ
днрѣжѣрѣзъ асѣпра тѣтрѳоръ калѣзелоръ ші дмидекеъ
тѳте комбінѣрле де віторъ. — Ачѣстѣ кестіе тревѣі
дар съ фіе хотѣрѣтѣ ші ва фі. Ноі вроімѣ ка съ се
еіе дн консідераре дрептѣрле ші интересѣрле а зпора
ші а алтора, ка дрептатеа фіекѣрѣіа съ фіе рекзнос-
кѣтъ ші ка пичі о жертѳѣ съ пѣ съ чѣрѣ дела німе
фъръ о дрѣптѣ деспѣгѣвіре, днсъ о солѣціе ка ачѣста
пѣ съ фаче дндатѣ, пѣ съ імпровісѣзъ; ноі дорімѣ ка
іеа съ фіе стѣдіатѣ афѣндѣ кѣ тѳтъ дншштеа де каре
амѣ фостѣ ліпсіці пѣпъ акзм днн прічіна преокѣпѣри-
лоръ політѣе. — Дн окіі меі, прекзм амѣ маі де-
кларат'о, пѣ маі ексістѣ класѣ днтре четѣдені; пѣ вреѣ
съ вѣдѣ дн Ромѣніе декѣтъ ромѣні егалі дншштеа
лецілоръ ші а пѣпѣртінеі гъвернълѣ.

Дншштѣскѣсъ дар спірітеле, ші фіе дѣра віне
днкрѣдінѣатѣ кѣ комбінареа че съ афѣл акзм дн стѣ-
діѣ, ва адѣче мѣлѣдѣміре тѣтрѳоръ дорінѣлоръ леці-
тіе. Днн еа ва ресѣлѣта о старе де лѣкрѣрі каре ва
лега пе тоді четѣдені де пѣмѣнтѣлѣ патріеі прін аче-
леаші легѣтѣрі де ізѣіре ші де интересѣ. Дар дакѣ
пѣпъ ла промѣлгареа ачелоръ мѣсѣрі ші дн времеа
аплікѣріі лоръ, ар дндрѣспі чінева съ черче де а рѣс-
пѣнді прін дѣрѣ семінці де тѣрѣврѣрі ші де гріжѣ,
дакѣ ар кѣтеза а аціа зра днтре пропріетарі ші дѣ-
рані, воік пріві фапта лѣі ка о крїтѣ, ші'і воік педенсі
кѣ тѳтъ аспрїтеа лецілоръ. Знѣ асемене пертѣрѣваторъ
длѣ воі консідера ка дѣшманѣ алѣ націеі, ші ка пе зн
дѣшманѣ націа длѣ ва трата прін органѣлѣ гъвернълѣ.

Пѣпъ атѣлѣеа, дндемнѣ пе пропріетарі ка съ фіе
кѣ сїмѣіре пѣрїнтѣскѣ дн прівіреа дѣраніоръ, ші тоѣѣ
одатѣ пе дѣрані, ка съ'шї дндемнїескѣ даторїіле а-
штѣпѣндѣ дн лініште мѣсѣрїле че прѣгѣтеште гъвер-
нълѣ, кареле ешїтѣ днн сїмѣлѣ націеі вроеште пѣмаі
вінеде еі.

С т р ѳ и н і.

Маре пѣмѣрѣ де стрѣіні есте ставілатѣ де мѣлці
анї пе пѣмѣнтѣлѣ пострѣ, ші пресѣнца лоръ аѣ пѣтѣтѣ
пѣште кѣте одатѣ свѣрѣтѳоре грезѣці; днсъ маі тоѣѣ
деазна ачесте аѣ провенїтѣ днн пѣдѣмерїеа регѣлоръ
че сѣнт де зрматѣ дн прівіреа лоръ. Съ пе ферїмѣ
дар де а арѣпка асѣпра алтора днвіновѣдїрі пе каре
ноі пѣ леамѣ прїімі ші де але атрївза о реа вроїндѣ
сістематїкѣ.

Оарешкаре трактатѣрі ексїстѣ дн адеврѣ, днсъ
кіаръ комїсіа еврѳопѣлѣ аѣ рекзноскѣтѣ аномалїа лоръ
днтр'о дѣрѣ крѣштїпѣ, ші авѣмѣ вѣпъ спераре кѣ пѣ-
терїле сѣнт діспѣсе а прочеде де днтпрепѣлѣ кѣ ноі ла
ревїсіа лоръ амїкалѣ.

Съ мѣлцінемѣ кѣ енерѣіе дрептѣрїле пѳстре, дар
съ пѣ лѣсѣмѣ а пе лѣа дншште знѣ екѣсѣ де патри-
отїстѣ, каре неар дндемна а врої лѣкрѣрі фъръ де
време.

Векїа ѳспѣдіе ромѣніескѣ есте знѣ дарѣ сѣпѣлѣ
дела стрѣмошї; сѣ'лѣ пѣстрѣмѣ ка знѣлѣ че опорѣзъ
карактерълѣ націеі, ші пичі одатѣ съ пѣі парѣ рѣѣ
стрїпѣлѣ кѣ аѣ венїтѣ де саѣ ашезатѣ ла вагра
ноастрѣ.

Съ пе комплетѣмѣ органїсареа, съ фачетѣ ка съ
фіе імпозѣрїле дрепте, ізгїціа пѣпѣртінітѳоре, admini-
страціа пѣадормітѣ, ші днкрѣрндѣ стрїпѣлѣ пѣ ва
кѣзта алѣ протекудіе дн дѣра пѳстрѣ декѣтѣ, ачеа а
лецілоръ пѳстре.

М і н і с т е р і з р і.

Органїзареа міністерїлоръ есте комплѣментѣлѣ
планѣлѣ дѣнералѣ че в'ам еспѣсѣ.

Гъвернълѣ меѣ ва прівїгеа ка фѣлкцііле фіекѣрѣі
департаментѣ съ фіе лѣмѣрїтѣ хотѣрѣте спре а свїта
конѳліктеле де атрївзїі.

Фонкціонаріі тревѣе съ се конвіпгѣ кѣ де акзм
дншште карїсра че воръ зрмта есте о карїерѣ серїѳсѣ.
Мѣрїеа днсемпѣтѳоре а тѣтрѳоръ лефілоръ ле ва асї-
гѣра міжлѳчеле знї траїк опоравїлѣ, ші прін зрмаре
статѣлѣ ва фі дн дрептате де а претінде тоѣѣ тімѣлѣ

ші тотъ зелъхъ лорѣ. Нъ вроекъ съ факъ алязіе ла авзъріе трекъталі, къчі, дп ordіnълѣ поѣ дп каре дптръмѣ, вреѣ ка нічі тѣкар къвънтлѣ де авзѣ се маі ексісте.

Іерархія ші dіscіplіnа vorѣ оі тѣнціnсте фъръ тѣндріе, прекъм ші фъръ слъвъчіне. Фонкціонарлѣ вънкъталѣ ші лаворіосѣ ва шті къ аре dіnаіnтеа лзі нп віиторѣ асігъратѣ, пе каре сіnціеле сале ші тіпнлѣ лсар дпвънптъді прогресівъ; дар тотѣ одатъ елѣ ва шті къ шефії сеі vorѣ оі фъръ крѣцаре пентрѣ дпнсклѣ къндѣ ordіnеле гъвернлѣ ар рѣтѣнеа неексекътате dіn пріснна de іncъordіnаре саѣ де пенѣсаре. Елѣ есте превенітѣ маі къ самѣ къ леѣе ва лові къ челе маі аспре педепсе дп фонкціонарлѣ преварікаторѣ.

Еѣ сперасетѣ къ воіѣ гѣсі дп пресѣ знѣ organѣ пѣтерпнѣк пентрѣ рѣспѣндіреа ідеіlorѣ практиче дп цѣрѣ. Лівертатеа де каре саѣ въкратѣ преса пълъ акъм аѣ фостѣ дестлѣ де дптінесъ пентрѣка съї пермітѣ де а аворда тѣте кестіле.

Еѣ аштептамѣ дела дѣнса къ ва шті а съ фолосі де ачеа лівертате пентрѣ лѣмнареа спірітелорѣ дп прівіреа челорѣ маі въне metode de зрматѣ дп кестіа реорганізъреі нѣстрѣ.

Къ пѣрере де рѣѣ дпсѣ декларѣ, къ преса нѣ аѣ рѣспѣнсѣ ла тѣте спѣрѣріе меле. Дп локѣ де а съ окъпа къ лѣмѣріеа кестіилорѣ імпортанте, дп локѣ де а къзта съ дплѣтѣрезе ші съ превіе грѣтѣціле, дп локѣ де а не дплесні лѣкрареа пріn еспѣнереа де солѣціі практиче, амѣ възѣтѣ пе челе маі мѣлте фѣі пѣвліче дпплѣндѣші колѣпеле къ атакърі персонале ші къ порпріі влоенте, кареле нѣ потѣ съ адѣкъ декѣтѣ о трістѣ апімосітате дптре ѳмені.

Преса ва дпцълеце дела сіне, нѣ тѣ дпдоіескъ, къ знѣ асеміне сістемѣ нѣ пѣте фі пріімітѣ. Ар фі къ пенѣтнцѣ гъвернлѣ меѣ де а толера ка преса съ де-віе дп тѣпнле зпорѣ персѣне знѣ іnstrumentѣ de ne-ordіnѣ ші де десвінаре дптре четъдені. Планлѣ цепенералѣ че амѣ еспѣсѣ къпрінде елементе дпдестъле пентрѣ лѣкрѣріе сале, дакъ еа вроеште дп сѣвршітѣ съ дпцълѣгѣ віне місіа са тѣрѣдѣ, челе маі дпалте кестіі де фінанце, де ісцідіе, де адмнстраціе, де іn-стрѣкціе пѣвлікъ, де лѣкрѣрі пѣвліче, де іndстріе, де комерцѣ ші де агрікълтърѣ аштепнтъ копкърсълѣ лѣмінатѣ а пресеі пентрѣ де а фі пресентате іntеліденцеі пѣвліче.

Ачѣста есте адевърата місіе чівілісаторѣ а пресеі ші сокотѣ къмі е дестлѣ де а о іndіка, пентрѣ

ка де акъм дпайнте, еа съ се анѣче серіосѣ а рѣс-пѣнді дп цѣрѣ ідеіле сѣпѣтѣсе ші лѣмініле віне фѣ-кътоаре.

Domnlorѣ denstau!

Де ші аѣ тревзітѣ ка съ скъртезѣ пре кътѣ съ пѣте ачѣстѣ еспѣнере, крѣдѣ къ м'амѣ есплінатѣ дп-дестлѣ аспра фіекъреі ратъре а адмнстраціеі ноа-стрѣ, пентрѣка съ дпцъледеці маршлѣ цепенералѣ че ва зрма гъвернлѣ меѣ пе калеа реорганісъріі. Двѣстрѣ къпѣштеці цълѣлѣ прекъм ші челе маі пріnціпале мѣж-лѣче де а ажѣнѣ ла ачѣстѣ цълѣ.

Цълѣлѣ съ пѣте рѣсѣма дп ачѣсте къвінте :

Фііndѣ датъ конвенціа dіn 1858, ка temelіа ne-стрѣтѣтатъ а дрепѣлѣ пѣвлікъ дп Ромѣніе, съ орга-нізъмѣ ачѣстѣ статѣ рѣпедѣ, пѣтерпнѣк, пентрѣ ка фіе-каре омѣ съ се сімтѣ віне гъвернатѣ, ші пентрѣка а-верѣа пѣвлікъ ші ачеа партікъларѣ съ се десволтезе асѣелѣ дп кътѣ Ромѣніі dіn зѣмеле Пріnціпате, пѣ-шндѣ дппрезлѣ пе калеа прогресълі, съ къпѣскѣ пе тѣтѣ зіоа къ зпіреа лорѣ съ фаче маі стрѣпсѣ ші пе-атърпареа лорѣ маі деплінѣ.

Мѣжлѣчеле че воіѣ дптрѣвзінца дптрѣ ачеаста vorѣ форма кіар дппрезлѣлѣ ачелѣ де леці каре vorѣ декърѣ dіn пріnціпнле цепенерале че амѣ адѣпнатѣ. Къ-вінтеле че ростескъ асѣлѣ dіnаіnтеа камеріі dіn Мол-дова, ле зікѣ тотѣ дп ачѣеаші ѳрѣ камеріі dіn Цѣара ромѣнѣскѣ.

Тѣте проіектеле че съ vorѣ апліка дп знлѣлѣ dіn Пріnціпате, vorѣ фі асеміне дп чѣлазалѣ. Фраці де сѣнѣе, де реліціе, де лімѣлѣ ші де іntересърі, moldo-venіі ші мѣntenіі м'аѣ кіематѣ ла пѣтере пентрѣка съї копѣндѣ дптр'о сінгърѣ ші ачѣеаші драгосте, дптр'о сінгърѣ ші ачѣеаші дпгржіре.

Лѣкрълѣ че авемѣ де дпплінітѣ есте грѣѣ, дар тотѣодатѣ есте тѣрѣдѣ, къчі авемѣ а консоліда націо-налітатеа нѣстрѣ. Фіекаре ромѣлѣ, маре саѣ мікѣ, съ прівѣскѣ ачѣстѣ лѣкрѣ ка алѣ сеѣ, ші съ адѣкъ ла дп-денлініреа лзі, тѣте пѣтеріле чеі ва дпсѣѣла аторълѣ сеѣ де патріе.

Еѣ кіемѣ пе тоді ромѣніі фърѣ осевіре, ші ле зікѣ съ зігѣмѣ дптеле трекъталі.

Пентрѣ міне, о декларѣ дп ачѣстѣ моментѣ со-лемпелѣ, сѣвеніріе меле нѣ маі датѣзѣ де кътѣ dіn зіоа сѣреі меле пе тронѣ. N'am авѣтѣ ривалі, де време че Двѣстрѣ міаці копѣратѣ фърѣ весте знѣ опорѣ ла каре нічі нѣ тѣ гъндеамѣ; пріn зрмаре нѣ потѣ съ

am dășmanî. Ne având nici зръ nici превенциі дп-
протіва нпмързі, еѣ тѣ гъсескѣ ливерѣ de оріче легъ-
търъ персональ.

Примиді дар тѣна ачестъ de ромънѣ къ ачешаш
лоіалитате къ каре еѣ в'о дпгіндѣ; веніці тоді ла міне,
саѣ маі віне, веніці пе терімълѣ націоналѣ знде съ
потѣ дпгълні тоте амвдцііле, фъръ de целозіе ші фъръ
de зръ. Съ пе сілімѣ а дпфѣдоша лѣмеі дпгреці
спектаколълѣ адевъратеі зпріі, адекъ зпیرهа аспірѣри-
лорѣ ші а сілінделорѣ комвінате пентръ зпѣ сінгърѣ ші
ачелаш дълѣ, ші съ пе пзлетѣ тѣтѣ дпкредереа дп
дпалта провіденцъ че с'аѣ дпдъратѣ de сѣрта нѣстръ,
ші пе ва кондъче пе калеа ачестъ поъл дп каре амѣ
дптратѣ.

— Domnilorѣ депзтаці, в'амѣ грѣитѣ дп тоатъ
кърѣденіа кърѣзълѣ меѣ, ші адресъндѣмъ къръ Двѣ-
стръ, м'амѣ адресатѣ къръ дѣра дптрѣгъ. Тревзіа ка
съ аѣле дѣра каре сѣнт проіектеле гъвернълѣ че ш'аѣ
алесѣ, каре есте віиторълѣ че'лѣ аштѣнтъ, ші prin каре
кпнърі ва ажѣнце ла елѣ. Рѣмъне акъм ка дѣра съ
арѣте че гъндеште асѣпра ачелорѣ проіекте, ші с'ші
алѣгъ мандатарі пентръ реалізареа вропнгеі сале. Нѣ
тревзе съ ведеді дар, Domnilorѣ, дп декретълѣ de
dicolъдіе че ві съ ва четі, дектѣ ресълататълѣ комвін-
цереі дп каре сѣнт, къ зпѣ апелѣ къръ дѣръ есте зпѣ
лѣкръ неапъратѣ.

Ші дп адевърѣ камера, прекъм е компъсъ асѣзѣі
de ѣменіі чеі маі рекомандавілі, ші дпсѣлациі de
сіндѣріле челе маі патриѣтче, аеа о мисіе спеціалъ,
адекъ формареа пѣтереі ексекътыве. Ачестъ мисіе есте
сѣвършітѣ, ші нѣ ті съ къвіне мие ка съ апречіезѣ
към аѣ фостѣ дпплінітѣ.

Дпсъ нѣ ва скъпа дпн ведереа нпмързі дпнтре
Двѣстръ, Domnilorѣ, зп фактѣ de mare дпсемпътате;
ші ачестѣ фактѣ есте към нѣі пилѣ дп історіе, ші къ
нѣ с'аѣ възътѣ дп нічі о дѣръ а лѣмеі: О адънаре
ескълъсівѣ політкъ ші констітуантъ префѣкъндѣсе маі
тързіі ші дела сінеі дп адънаре леіслатівъ. Каракте-
рълѣ ачестеі адънърі ера дела дпченътѣ къ тотълѣ по-
літкъ; еа аеа зпѣ дълѣ спеціалъ ші determinatѣ. Фіе
каре дпн Двѣстръ с'аѣ презентатѣ алегъторіорѣ сѣі
пентръ зпѣ обіектѣ зпикѣ, ші аѣ фостѣ алесѣ пентръ
реалісареа лѣі. Mandatълѣ че аці пріимітѣ атънчі ші
кареде нѣ прівіа алта de къръ аледереа Domnълѣі, с'аѣ
дпдѣплінітѣ ші аѣ лѣатѣ сѣвършітълѣ.

Чееа че въ рѣмъне de фѣкѣтѣ есте къ тотълѣ
деосевітѣ. Кестіа de персѣнъ дпльтъръндѣсѣ, акъм
рѣмъне а апліка пріпціпіі дп ексамѣнълѣ ші вотълѣ а

о тълѣіме de леуі че сѣнт destinate ка съ дпдѣплі-
нѣскѣ о лѣнгъ ші лаворіосѣ реorganісаре. Тревзе пен-
тръ асеміне лѣкраре спіріте лініштіте ші ливере de орі
че преокънаре аптеріорѣ. De ачееа амѣ сокотітѣ къ
аѣ сосітѣ моментълѣ de а чере mandatърі поъл. Нѣ
дѣръ къ гъвернълѣ меѣ н'ар ведеа къ плъчере камера
віиторѣ компъсѣ de ачелеіаш персѣне че алѣтѣсескѣ
камера de фадъ.

Міністріі меі ворѣ фі ферічіді de а се гъсі саръ
дп мпжлокълѣ Двѣстрѣ; дар къндѣ веді вені пе аче-
сте ванѣче, веді адъче зпѣ поѣ mandatъ дпн партеа
дъріі, къчі ла о фѣнкціе поъл тревзе зпѣ mandatъ поѣ.

Domnilorѣ! Еѣ амѣ ешітѣ дпн сінълѣ Двѣстръ;
къ чеі маі тълѣі дпн Двѣстръ амѣ сѣдцінѣтѣ лѣнтеле
націонала а кърорѣ дълѣ ера астрономіа довѣндітѣ асѣзѣі
de поі. Ші ка прпнѣ ші ка ромънѣ дар, пѣстрезѣ
дп ініма mea рекъноштіндъ ші аѣекціе пентръ ачестъ
адънаре.

Е de прісосѣ се маі адаогѣ къ тѣ деспартѣ de
Двѣстръ, кіарѣ времелпчеште, къ адевъратѣ пърере de
рѣлѣ, ші къ аѣ тревзітѣ се амѣ комвінцереа зпѣі маі
даторіі de дпплінітѣ, пентръка съ тѣ хотѣрескѣ а лѣа
асеміне тѣсъръ.

Еа есте менітѣ а да зпѣ карактерѣ серіосѣ ші
посітівѣ деклърѣреі че в'амѣ фѣкѣтѣ кіарѣ дела дпче-
пѣтѣ: къ епока політкъ с'аѣ дпкисѣ пентръ акъм, ші
къ аѣ сосітѣ тімънълѣ съ пе окъпънѣ de тревіле, ші
потѣ зиче de мѣнажълѣ дъріі нѣстрѣ.

Дпторъчедівъ дар къръ алегъторіі Двѣстрѣ, дп-
къноштіндѣцііле одатъ къ проіектеле меле адевърателе
прічіні але деспърціреі нѣстрѣ. Спънеціле къ ачестъ
dicolъдіе, аре de дълѣ ескълъсівѣ рекомпънереа зпѣі
камере, знде фіекаре депзтатѣ, зпѣндѣ кестііле de
персѣне, нѣ ва аеа алѣ гъндѣ дектѣ тревіле серіосѣ
але патриѣі поастрѣ.

(Съзскрісѣ) Александръ Іоан І.

(Л. С.)

№. 268.

De Domnѣ:

Міністръ секретарѣ de статѣ ла депар-
таментълѣ тревілорѣ стрѣіне

Г. Балш.

№. 12.

Іашіі дп 6. Дечемвре 1859.

Ної Александръ Иоан I., кз мѣла лѣи Dzeş ши воинда національ Домнѣ Принципаторѣ зпите Молдова ши Цѣра ромѣнскѣ. Ла тоѹи де фаѹъ ши виітори съпѣтате!

Ап пѣтереа арт. 17 дин конвенѹе.

Амѣ декретатѣ ши декретѣмѣ:

Арт. I. Адшпареа елективѣ дин Молдова есте дѣсолватѣ.

Арт. II. ши челѣ де не зрѣмѣ. Минѣстрѣлѣ пострѣ секретарѣ де статѣ ла департаментѣлѣ дин пѣзптрѣ, есте дѣсърѹинатѣ кз адѣчереа дѣтрѣ дѣмплире а ордоначѣи де фаѹъ.

Датѣсаѣ дѣ Домнѣска пѣстрѣ residenѹе Іашѣи, ла 6. Дечемѣре, анѣлѣ мѣлѣтѣреи зна мѣе опѣтѣ сѣте ѹинѹизевѣ ши позѣ ши алѣ Домнѣи пѣстре челѣ дѣлѣмѣ.

Александръ Иоан I.

(Л. С.) Нр. 269.

De Domnѣ:

Минѣстрѣ секретарѣ де статѣ ла департаментѣлѣ тревѣлорѣ стрѣине

Нр. 41.

Г. Балш.

Ної Александръ Иоан I., кз мѣла лѣи Dzeş ши воинда національ Домнѣ Принципаторѣ зпите Молдова ши Цѣра ромѣнскѣ. Ла тоѹи де фаѹъ ши виітори съпѣтате.

Ап пѣтереа арт. 17 дин конвенѹе.

Амѣ декретатѣ ши декретѣмѣ:

Арт. I. О позѣ адшпаре елективѣ дѣ Молдова есте конвокатѣ.

Арт. II. ши челѣ де не зрѣмѣ. Минѣстрѣлѣ пострѣ секретарѣ де статѣ ла департаментѣлѣ дин пѣзптрѣ, есте дѣсърѹинатѣ кз адѣчереа дѣтрѣ дѣмплире а ордоначѣи де фаѹъ дѣ терминѣлѣ прескрѣсѣ прин арт. 17 дин конвенѹе.

Датѣсаѣ дѣ Домнѣска пѣстрѣ residenѹе Іашѣи, дѣ 6. Дечемѣре, анѣлѣ мѣлѣтѣреи 1859, ши алѣ Домнѣи пѣстре челѣ дѣлѣмѣ.

(Съскрѣсѣ) Александръ Иоан I.

(Л. С.)

Нр. 270.

De Domnѣ:

Минѣстрѣлѣ секретарѣ де статѣ ла департаментѣлѣ тревѣлорѣ стрѣине

Г. Балш

КРЕДИЦА ДЕШЕАРТЪ.

(Капетѣ дин Нр. тр.)

Реѹи, синоде ши дѣвѣдаѹи аѣ крѣзѣтѣ маї мѣлѣи секѣлѣ дѣ Авракадавра тѣкѣлосѣлѣ медѣкѣ Серенс, кареле вѣдѣзѣе съѣ дѣмѣратѣлѣ Александръ Северѣ, асемenea ши дѣ ферментѣлорѣи лѣи Алѣертѣс Магнѣс. Ап Неаполе Вѣрѹилѣ ферментѣлорѣи е маї кѣпоскѣтѣ декѣтѣ Вѣрѹилѣ поетѣлѣ; еарѣ минѣнѣе лѣи Др. Фаѣст сѣнт кѣпоскѣте. — Тѣте капетеле ѹенѣале каре с'аѣ потѣтѣ дѣпѣлда прин остѣнѣѣѣса лорѣ шѣиѣндѣ маї пре сѣсѣ де трѣнѣторѣи, пѣтѣрѣи ши гѣлѣзѣѹи компѣнѣранѣ аї лорѣ аѣ трекѣтѣ де ферментѣлорѣи; тоѹи ѹисѣѹи авѣрѣ ачѣеаш сѣрте. Аѣлѣторѣлѣ правѣлѣи де пѣшкѣ ши челѣ алѣ типографѣи ераѣ п'ачѣ сѣ ѹе даѹи флакѣрилорѣ, Роѹерѣс Бако франѹисѣанѣлѣ фѣ арѣнкатѣ дѣ темнѣѹъ ка ферментѣлорѣ. Фемеѣа Галѣгаї кареа конѣдѣчае пѣртѣрѣе Катарѣнеї Медѣѣс фѣ арѣз ка стрѣгоѣе пѣмаї пѣнѣрѣ спѣрѣтѣлѣ еї челѣ ѹенѣалѣ. Орашѣлѣ Інсѣрѣкѣ дѣ Тѣролѣ ла ан. 1659 а денегатѣ ѹисѣкѣлѣ Таннер дѣгропѣчѣнеа дѣ кѣмѣтерѣс, дѣн каѣсѣ кѣ дѣ мѣкросѹопѣлѣ лѣи с'а вѣзѣтѣ зпѣ дракѣ флѣкосѣ, адѣкѣ — зпѣ прѣече! Дѣлкѣ ла 1804 зпѣлѣ Енѣелѣберг пѣгѣѹеторашѣ дѣн Колѣнѣа (Köln) адшнѣ кѣмѣторѣи де дѣавѣлѣ, карѣи дѣшѣ пѣсесерѣ дѣ канѣ ка сѣ стѣрѣкѣ дела дѣлорѣ драѹиї о сѣмѣшѣрѣ де 14 мѣлѣѣне галѣнѣи; ѹекаре мѣмѣврѣ алѣ ачѣелѣ соѹиетѣѹи депѣсе кѣте 41 талѣрѣ пѣнѣрѣ лѣтѣрѣи; дракѣлѣ ле венѣа дѣн тѣмпѣ дѣн тѣмпѣ ши ле арѣнка кѣте о скрѣсѣре (не ферѣстрѣ сѣѣ не зпѣде?), дѣн карѣи тоѹтѣ дѣнѣрева дѣкѣ мѣмѣрѣи крѣдѣ дѣн чѣеа че шѣаѣ пропѣсѣ, еарѣ алѣтѣдатѣ дѣ мѣстра пѣнѣрѣкѣ нѣ пѣзѣскѣ секретѣлѣ; зпѣи мѣмѣрѣи пѣлѣтѣрѣ де 4 орѣ тоѹтѣ кѣте 41 талѣрѣ, фаѣе 164 талѣрѣ. Дѣн зрѣмѣ маѣстратѣлѣ десѹопѣрѣ кѣ Енѣелѣберг дѣншѣла врео 3—4000 талѣрѣ дела врео треѣзѣѣи де пѣтѣрѣи. Тотѣ не атѣнѣѣ ѹѣранѣи дѣн ѹерманѣа ѹѣгѣаѣ рѣгѣчѣнеа сѣ. Крѣстофорѣ, кѣ актѣрѣи пѣтере се крѣдеа кѣ дракѣлѣ есте ѹлѣгатѣ але адѣче ѹотѣрѣи. Зпѣ дѣншѣлѣторѣ дѣншѣласе кѣ ачѣеа рѣгѣчѣне маї мѣлѣе мѣи дела ѹѣранѣи, апѣи о шѣтере ла сѣлѣтѣѣса дѣн Амерѣка, еарѣ не ѹѣранѣи дѣи лѣсѣ ла сапѣ де лѣмнѣ.

Гѣдеа дѣлкѣ трѣчѣеа дѣн ѹерманѣа де зпѣ вѣнѣ ферментѣлорѣ. Елѣ дѣмѣрѣѹѣа вѣлѣте мѣѹи ла солѣдаѹи, не каре ачѣешѣа ле дѣнѹѣѣа дѣн ачѣеа крѣдинѣѹъ ѹѣндѣ, кѣ ачѣелѣаш дѣи ворѣи пѣзѣи де лѣвѣтѣрѣи, тѣѣетѣрѣи ши дѣнпѣшкѣтѣрѣи. Одатѣ зпѣ солѣдатѣ десѣѣкѣндѣ зпѣ вѣлѣѹелѣ аѣлѣ дѣнѣрѣнѣсѣлѣ скрѣсѣ: „Омѣ де нѣмѣкѣ, апѣ-

ръте vine.“ — Че атътеа екземпле! Марезе Фридерикъ редеде Пръсцие тречеа дин каска ероичелоръ сале вравъри ши а артеи сале величе де челъ маї маре ферментъторъ. Читескъсе скрисѳореа приоръхъи франгискааъ каре не атънчи ера па т е р ла армата империаъ, компъсъ дн зрма вътъхилоръ дела Лигниѳъ ши Торгаъ. Деспре Фридерикъ адикъ се скорнице кзмкъ елъ ар ѳи промисъ дръкъдегъхъи съъ дозъзечи иесъиди дѳкъ ачеста'и ва ажъта ка съ ѳсъ днвингъторъ; еаръ днтре солдаѳи империаи се хъдисе фаима, кзмкъ не пасълъ ѳиекърѳи солдатъ пръсцианъ стъ къте знъ дръкъдегъ къларе, днсъ невъзгътъ. Солдаѳи пръсцианъ вътъндъсе тоѳи ѳѳрте vine ка ниште драѳи стетеръ днвингъторѳи, еаръ армата империаи сѳѳери ѳѳрте ръъ.

Чи съ не ѳие деокамдатъ де ажънсъ къ атътеа date деспре крединга дешѳртъ а попорълоръ взронене. Челъ каре вреа съ аѳле маї мълте читескъ маї мълтъ декътъ ачелеа че амъ репродъсчъ ної аичи. Тотъ че ар ѳи съ се маї ѳакъ есте о адънаре де преждъдеде ши кредингеле нѳстре дешѳрте. Нъ не дндоимъ къ ачелеаш днкъ ар ѳи пзмърѳсе, сзпгемъ днсъ сѳгъри къ дн азъгъраре къ адѳи тотъ амъ ръмънеа днтр'о мипоритате че неар ѳаче онѳре. Чи о асемenea колекѳизне повъ неар ѳолоси дин азгъ пзмтъ-де-ведере: ної амъ дескоперѳи ретъри ѳѳрте пзмърѳсе ши минъпате дин традиѳиъне ши кредингеле не каре деатъ хъръзгътъ deadрентълъ дела антиѳи локзиторѳи аї Италиеї, а ле къпоръ зрме се аѳлъ дн маї мълѳи скриѳторѳи латинѳи.

Зернешти. Г. Б. —

Domnule Redactoru!

Dupa ce si in Gazeta cu ocaziunea insciintiariei oficiose, dară mai pe largu inca in doi numeri ai Fôiei, s'au adusu pe tapetu denumirea mea de supremu inspectore alu scôleloru populare, pentru archidieceasa Albei Juliei, me aflu indatoratu nu numai a'mi descoperi sentimentulu de multiamita contra aceia, carii fiindu limpediti de rugina cea multu stricatôre a vechiloru prejudetia, pe fiesce care fiu alu patriei si alu natiunei sale ilu cuprindu cu fratiêsca sinceritatea, purtandu inaintea ochiloru sei numai scopulu celu de capetenia, adeca inaintarea bunului de comunu si luminarea poporulu, dara totudeodata a si descrie dupa sunetulu instructiu-

nei ministeriale sfera pene unde, si in ce forma se estinde activitatea unui asemenea inspectore, ca asia la tempulu seu publiculu se pôta aduce drépta judecata, in catu si au implinitu, séu nu si au implinitu denumitulu inspectore misiunea sa, spre a si puté primi dela ai sei meritata multiamita, séu condemnuare.

Numele de inspectore supremu s'ar vedé ceva, ba inca multu, a insemna; dara dupa ce se privesce lucrulu mai de aprôpe, maї ca ei vine omulu amiute judecata ce au facutu vulpea despre larva la Esopu; — caci inspectore dupa puterea cuventulu ar insemna privitoriu cu ochii poste obiectulu densulu incredintiatu, spre care scopu inspectorele scolare ar avé de a intreprinde calatoriї de visitatiune, a fi de facie la esamenele semestrale, a capacita poporulu, si alu destepta punendu inainte ponderositatea educatiunei scolare, a se cointielege cu c. r. oficiolate, cum s'ar puté dupa ginrstari delatura impedecamintele, ce crucescu doritulu progresu, a sci din esperintia ce feliu de carticele s'ar postii, ca frecuentarea scolei se nu fie numai unu mecanismu de sufletu ostenitoriu fara nici unu folosu pentru societate s. a. s. a. — Dara oficiulu de inspectorele, pentru care eu me aflu denumitu, ei lipsesce ocaziunea spre tôte acestea; de ôra ce in instructiune este chiaru insemnatu, cumca nu are datorintia de a visita (si altfeliu visitatiunea fora de spese nici ca s'ar puté face). — Adeveratu se dice in memorata instructiune, cumca episcopulu cu ocaziunea canoniceї sale visitatiuni (care dupa cuprinsulu SS. canone, daca nu in totu anulu, celu pucinu in trei ani odata este datoriu a o face) are de a visita si scôlele populare; bine, acêsta o dicu SS. canone, dar ôre implinesce se, séu potese implini, este cu totulu alta intrebare. — Din tôte acestea se vede, cumca inspectorele de care este vorba nu e altu ceva decatu unu referinte alu consistoriulu archidieceasanu, in obiectulu scôleloru populare, fiindu obligatu a da planulu de invetiamentu, a referi despre statulu scôleloru, care durere! la noi asia sunt de rare, pe cum se vedu de rari stelele pe ceriu candu oriscontele este cea maї mare parte acoperitu cu nori intunecatori; — caci in adeveru suntemu siliti a recunosce, cumca in lucrulu scôleloru populare dintre tôte confesiunile Transilvaniei, noi gr. cat. suntemu cei maї ne-

fericitii si remasi. — Marele Imperatu si de eterna memoria preademuulu popóreloru parinte Iosifu II. convinsu despre neclatita credintia a poporului romanu din Transilvania catra inaltulu tronu, cu mana sa cea de parente deschise porta cea ducatóre la lumina, ce era romanului inchisa. Din acelu tempu este datatu si directoratulu marelui, dara si nefericitului in vietia genialu barbatu Sinkai. Inse cu stangerea de pe pamentu a marelui iubitoriu si iubitulu de popóre parinte si imperatu, s'au intunecatulu pe multu tempu si lumina scóleloru populare romane.

Numele de direttore alu scóleloru in diecesa Fogarasiului au remasu cu adeveratu, dara acesta in adeveru n'au fostu alta, de catu numai unu nume golu. — Restringenduse tóta activitatea unui asemenea diestore, la narea unoru potente de scutire pentru dascalu, carii ici cóle de au vrutu au invetiati, de unde nu au purtatu earasi numai numele. —

Dupa trecerea fatalelor turburari ale aniloru 1848 si 1849 sub sceptrulu gloriosulu nostru imperatu, cu introducerea noului sistemu de administratiune, si statulu scóleloru populare si a luatulu ceva mai imbucuratoriulu sboru; inse si cu acésta ocaziune noi gr. catolicii amu trasu cea mai scurta sórte, de órace pentru tóte celelalte confesiuni sau sistemisatu consiliariaturi scolastice, alegunduse barbati din propriulu gremiu, singuri noi remanendu de asemenea lipsiti; scólele nóstre s'au pusu sub purtarea de grije a D. consiliariu r. catolicu. — Nimini póte nega zelulu bunatatea, sinceritatea, si legalitatea Dn. consiliariu scolasticu de acuma, dara totusi debne se marturisésca ori si cine, cum ca parte pentru nedeplin'a cunoscentia a limbei romane, parte pentru ca este preste mesura asupritu cu sarcina lucruciloru, pe lenga celu mai bunu si mai santu cugetu, intarirea scóleloru radicate, si radicarea celoru ce nu sunt au remasu impedeate. — Fie mi tertatu pentru facuta digresiune, de órace acopulu nu mi au fostu altulu, de catu numai a spune pene unde se póte intende activitatea unui inspectore diecesanu, si catu se póte in astfelu de impregiurari dela densulu astepta. —

Constantinu Pappalvi

Préstimate Domnule Redactoru!

Cu bucuria au rapitu teologii romani din Oradia totudeauna ocaziunea, in care si-au potutu manifesta sentiurile sale de reverintia, de omagiu si multiamita in privintia Escelentiei Sale Domnului: Vasiliu barone de Erdelyi, episcopulu gr. c. rom. Oradanu etc. etc. ca in privintia unui parinte si patronu gratiosu, si mecenate alu poporului romanu; asia s'au ingrijitu teologii romani Oradani se nu scape nici ocaziunea, ce li se va intinde la solemnitatea dilei onomastice a Escelentiei Sale, incedinte in 1 Ianuariu 1860; — spre ajungerea carni scopu m'au provocatu pre mine, se compunu unu versu eroicu in numele junimeii clericale! Versulu e compusu de D. Justinu Pappalvi teologu si avendu ocaziune mai corespundiatorie impregiurariloru nóstre l'amu si datu si tipariului. Elu e compusu dupa urmatórele

Regule prosodice.

Regulele prosodice, cum se propunu acum in gimnasiulu ces. reg. Oradanu:

α) Este lunga silaba, care dela natura se pronuntia lungu; séu in care dupa u vocala urma 2 consonante.

β) É scurta silaba, care dupa fire se rostesc scurtu, si in care dupa u vocala nu urma doue consonante, ci numai un'a.

γ) Diftongii totudeun'a sunt lungi, p. e. bou, leu, beu etc. etc. Se iee genitivulu singulariu barbatescu si femeiescu, cafe e comunu, p. e. potu dice: domnului séu domnului; potu dice: casei séu casii etc. etc.

δ) Cuvintele unisilabe: la, su, si, ce, ca, nu, se (ut) a (semnulu genitivului) a candu insemna „van“ verbu ajutorialu, sunt lungi dupa fire, inse se potu folosi si ca scurte.

ε) Cuvintele unisilabe: de, pre, cu si acusativii singulari ai pronumeloru personale: me, te, se sunt dela natura lungi, inse in versu se potu in debuintia candu si candu si scurtu, dara si atunci numai la inceputulu petiorului.

ζ) Dativii pronumeloru personale: mi, ti, si, si ne séu ni, ve séu vi, le séu li cari se lipescu

de alte cuvinte, sunt comune, p. e. potu dice: mi-debe, séu mî-debe etc. etc.

n) Se afla unele cuvinte, cari dupa dialectele diverse romane, si poetulu le pôte lua acusi lunga, acusi scurte, p. e. dara séu dăra; dupa séu dŭpa; dela séu dēla, fara séu făra.

Romaniloru.

„Acelu ce nu se tiene
De lume: diu remane.“

A lumei inse moda,
E astadi fôrte sioda!
Ce drept'a face, tôte
Si mana stenga pôte.

Si astadi se pretinde,
Se aiba omulu minte
De sierpe, la viatia;
Ci care si blandetia
Ca de porumbu mai are:
Din lume se se care!

Adi scarnava serbia,
Se spune cu mundria,
Ca densa e romana;
Ci cauta! pe sub mana
Cum cerca se ti-nemice,
Totu pasulu teu ferice!

Ci scarnava serbia,
Esemplu numai fia.
Ca asta va se dica,
Si-a lumei politica:
Pe cei debili insiela,
Si-avutii si-i incala. —

Neci sôrtea, mi se pare,
Va fi de-acum in stare,
Pe unulu se lu-redice,
Afara ca se strice

Altui-a! . . farmecata
E astadi lumea tóta.

Deci nu ti-spunu mai departe
Romane! trista sôrte.
Ca si tu tieni se fia
Unu omu de omenia:
Atunce omulu, déca
Pe doua cai nu pléca.?

Pe unde esce? cine
Venindu se ti se 'nchine,
Nu merge si se si-tinda
Chiaru latiuulu se te prinda!
„Se nu se 'ncreda 'n lume,
Romanulu celu a nume.“

Caraba.

In cauza monumenteloru.

Ca o rectificare séu mai bine raspundere la aieptarea despre averea episcopului de Buzeu, im-partasiescu datele primite dela o persóna demna de credintia din Pesta, unde fúse in luna lui D ecem bre si D. Orescu architectu din Bucuresci dupa columne de marmuru rosiiu si suru pentru universitatea din Bucuresci.

Dela episcopulu din Buzeu au remasu prin testamentu 76 mii de galbeni, si acestia s'au determinatu pentru redicarea unui museu nationalu.

Biserica dela santulu Sava — intra universitate si edificandulu museu se va derima, si in loculu ei se va redica unu monumentu lui L a z a r u din Ardealu, carele a aprinsu lumina natiunalitatii in Principate.

Pentru re'noirea monumentului Michăiu Vitézu la Calugereni, s'a datu 300 de galbeni. —

Ce sa facutu si ce se va mai face cu banii a cestia pena ce vomu vedé proiectele infintiate mai scie Dumnedieu, cace in Principate, Domne multe se proiectéza si la pucine le vedemu finitulu. —